

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА І ПСИХОЛОГІЇ
Кафедра кримінального права та кримінології**

**ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОСНОВИ СОЦІОЛОГІЇ**

Статус дисципліни	обов'язкова
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Ступінь вищої освіти	бакалавр
Галузь знань	08 Право
Спеціальність	081 Право
Освітня програма	Право
Форми здобуття освіти	денна та заочна
Мова викладання	українська
Форма підсумкового контролю	залік

УДК: 343.211

Розробники:

Вікторія БАБАНІНА, завідувач кафедри кримінального права та кримінології Навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

Євгеній ТАРАН, доцент кафедри кримінального права та кримінології Навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ, кандидат політичних наук, доцент

Рецензенти: Роман МОВЧАН – доктор юридичних наук, професор, професор конституційного, міжнародного і кримінального права Донецького національного університету імені Василя Стуса;

Олена ТИХОНОВА – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри економічної безпеки та приватного права Національної академії внутрішніх справ

Обговорено та схвалено Вченою радою Національної академії внутрішніх справ 24.09.2024, протокол № 21/2-5

Гарант освітньої програми: Альона ЛУКАШЕНКО, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування Національної академії внутрішніх справ

Загальні відомості про навчальну дисципліну

Предмет дисципліни – вивчення навчальної дисципліни є соціальне життя суспільства, закони і закономірності його функціонування та розвитку.

Пререквізити (Prerequisite): «Теорія держави та права», «Історія держави та права України», «Історія держави та права зарубіжних країн», «Філософія права», «Юридична логіка», «Конституційне право», «Юридична деонтологія».

Постреквізити (Postrequisite): «Міжнародний захист прав людини», «Міжнародне право», «Юридична психологія», «Кримінальне право», «кримінологія», «кримінально-виконавче право».

Мета навчальної дисципліни – формування у здобувачів вищої освіти знань про основні теоретико-методологічні парадигми сучасної соціології, зокрема уявлень про суспільство, його соціальну структуру, сутність і зміст складних соціологічних явищ та процесів, що відбуваються у сучасному суспільстві.

Опанування даною дисципліною дозволить здобувачам освоїти фундаментальні основи важливих знань, умінь та навичок підготовки і проведення конкретних соціологічних досліджень, сформувати у майбутніх фахівців соціологічне мислення та культуру.

Завдання навчальної дисципліни – надання здобувачам вищої освіти можливостей осмислення основних теоретико-методологічних парадигм сучасної соціології; ознайомлення здобувачів з новітніми науковими та методичними досягненнями в галузі соціології; формування у здобувачів вищої освіти теоретико-методологічної бази наукового пояснення та розуміння закономірностей розвитку суспільства; розвиток у студентів здатності самостійного критичного мислення в процесі вивчення фундаментальних категорій загальної соціологічної теорії.

Перелік компетентностей відповідно до освітньої програми ступеня вищої освіти бакалавр. За результатами опанування навчальної дисципліни «Соціологія» фахівці освітнього ступеня бакалавр за спеціальністю 081 «Право» набувають інтегральні, загальні та фахові компетентності:

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі правничої діяльності.

Загальні компетентності:

ЗК 1 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 6 Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології..

ЗК 11 Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності демократичного суспільства та необхідності його

сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 13 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 14 Цінування та повага різноманітності і мультикультурності.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК 2 Здатність аналізувати ретроспективи розвитку правових явищ та процесів у контексті їх впливу на сучасну правову систему.

СК 3 Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.

СК 10. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

СК 11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

Результати навчання:

РН 7 Складати та узгоджувати план власного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами.

РН 9. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.

РН 12. Доносити до респондента матеріал з певної правової проблематики доступно і зрозуміло.

РН 14. Використовувати статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для правничої діяльності.

РН 15. Вільно використовувати для правничої діяльності доступні інформаційні технології і бази даних.

Перелік знань, умінь, навичок:

➤ **знати:** основні поняття та категорії, що формують сучасну термінологію науки соціології; соціально-філософські передумови виникнення соціології; структуру соціологічної теорії; предмет, функції, принципи, методи, основні категорії та закони соціології; сучасний стан та перспективи розвитку соціологічних галузей; базові соціальні інститути суспільства: економіку та працю, сім'ю, релігію, владу та управління тощо; сутність, зміст і предмет

соціології політики; джерела виникнення соціальних конфліктів та способи їх попередження і вирішення; особливості проведення соціологічних досліджень.

➤ **вміти:** аналізувати соціальні явища, події і процеси; давати оцінку соціальним явищам і процесам; використовувати категоріально-понятійний апарат загальної соціологічної теорії для аналізу сучасних соціальних подій, явищ і процесів; оцінювати функції соціальних інститутів в сучасному суспільстві; захищати інтереси особи, суспільства, держави, виконувати конституційні обов'язки, дотримуватися норм законодавства та вимагати цього від інших осіб.

➤ **навички:** публічних виступів, дискусій, проведення занять; логічного, критичного і системного аналізу соціальних процесів; уміння застосовувати набуті знання й вміння на практиці; самостійно проводити соціологічні дослідження, аналізувати та узагальнювати результати соціологічних досліджень».

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема № 1. Соціологія як наука про суспільство. Історія соціології

Поняття соціології, її предмет, об'єкт та функції. Теоретичні та соціальні передумови виникнення соціології. Класичний період її розвитку. Історія розвитку соціології у країнах Західної Європи та США. Історія становлення та розвитку соціологічної думки в Україні. Рівні соціологічного аналізу. Функції соціології та її завдання у вирішенні проблем реформування суспільства. Структура соціології. Закони та категорії соціології. Місце соціології в системі суспільних і гуманітарних наук.

Тема № 2. Соціологія особистості. Місце особистості у системі соціальних зв'язків

Сутність понять «людина», «індивід», «особистість». Поняття особистості в соціології. Типи особистості. Основні теорії особистості. Система соціальних ролей. Рольова поведінка. Сутність процесу соціалізації, її стадії та механізми.

Тема № 3. Соціальна девіація та соціальний контроль

Сутність соціальної девіації. Девіантна поведінка та її види. Соціологічні теорії девіації. Соціальний контроль. Його види та функції. Поняття соціальної норми та соціального контролю. Поняття і види девіантної поведінки. Соціологічні теорії злочинності як девіантної поведінки. Злочинність як соціальне явище.

Тема № 4. Суспільство як соціальна система. Класифікація соціальних систем

Поняття суспільства та основні його ознаки. Основні концепції виникнення суспільства. Проблема типологізації суспільств. Соціальна структура та її основні елементи. Соціальні групи та соціальні спільноти. Співвідношення понять «суспільство», «держава», «громадянське суспільство». Генеза розвитку суспільства. Індустріальне, постіндустріальне (інформаційне) суспільство.

Тема № 5. Соціальна структура суспільства

Поняття соціальної структури та її елементи. Поняття та види соціальних груп. Соціальні ролі і статуси. Соціальні спільноти та їх види (за ступенем стійкості, за розмірами, за змістом). Соціальні інститути (економічні, політичні, морально-культурні, у сфері сім'ї). Класовий та стратифікаційний підхід до соціальної структури суспільства. Соціальна стратифікація: поняття та види. Соціальна нерівність, її функції та чинники. Основні соціальні спільноти та прошарки сучасного українського суспільства. Основні функції сучасної сім'ї. Типові норми традиційної та сучасної сім'ї.

Тема № 6. Соціальні організації та соціальні інститути

Поняття та сутність соціального інституту. Основні соціальні інститути у сучасному суспільстві (економічні, політичні, морально-культурні, у сфері сім'ї). Формальні, неформальні. Функції та дисфункції соціального інституту. Види соціальних інститутів. Основні структурні елементи соціального інституту. Поняття та основні риси соціальної організації. Критерії класифікації організацій. Демократична організація та її основні характеристики. Співвідношення понять соціальний інститут та соціальна організація.

Тема № 7. Соціологія політики

Предмет соціології політики. Політична система суспільства; її структура, функції, принципи стратифікації. Легітимність політичної влади в суспільстві та її ознаки. Громадянське суспільство: сутність ідеї та перспективи його формування в Україні. Електоральні теорії в соціології політики: теорія «раціонального вибору», «політичного поля», соціологічна та соціально-психологічна концепції.

Тема № 8. Конфлікт як форма суспільних відносин

Поняття «соціальний конфлікт» та «юридичний конфлікт». Співвідношення понять «конфлікт», «конфліктна ситуація» та «інцидент».

Критерії класифікації конфліктів та їх основні види. Позитивні та негативні функції конфліктів. Типологія конфліктів. Основні об'єктивні та суб'єктивні причини виникнення конфлікту. Латентна та відкрита стадія конфлікту. Фази конфлікту. Особливості розв'язання, попередження та профілактики конфліктів.

Тема № 9. Сутність і типологія соціологічних досліджень

Соціологічне дослідження. Основні етапи соціологічного дослідження. Типологія соціологічних досліджень. Особливості підготовки та проведення конкретно-соціологічних досліджень. Головні етапи розробки програми соціологічного дослідження та її компоненти. Програмування соціологічного дослідження. Основні функції програми соціологічного дослідження. Структура програми соціологічного дослідження. Вибірка в соціологічному дослідженні. Звіт про проведення соціологічного дослідження.

Консультативну допомогу здобувачі можуть отримати у науково-педагогічних працівників кафедри кримінального права та кримінології, які безпосередньо проводять заняття або звернувшись з письмовим запитом на електронну пошту за адресою: taran.evgeniy2011@gmail.com

- кабінет 314 (Солом'янська пл. 1) – Пн–Пт з 14:00 до 16:00.